

DEDE KORKUT

Uluslararası Türk Dili ve Edebiyatı Araştırmaları Dergisi
Cilt 6, Sayı 14 (Aralık 2017), s. 143-153.
DOI: 10.25068/dedekorkut144
ISSN: 2147 - 5490, Samsun- Türkiye

Özgün Makale/ Original Article

Geliş Tarihi: 18. 11. 2017
Kabul Tarihi: 27. 12. 2017

İngiltere Örneğiyle Türk Eğitim Sistemine Yeni Bir Öneri Olarak Öğretim Yardımcılığı

*Teaching Assistant as a New Proposal to the Turkish Education System
with the Sample of UK*

Yakup POYRAZ*
Abdurrahman GÜÇ**

Öz

Bu çalışmada eğitim sistemine bir yenilik önerisi olarak “öğretim yardımcısı” kavramı ele alınmış ve bu mesleğin İngiltere’deki uygulamasına değinilerek Türkiye’de uygulanabilirliği tartışılmıştır. Öğretim yardımcısı; eğitim kurumlarında istihdam edilen, gerektiğinde sınıfta öğretmene yardımcı olmak üzere görevlendirilen gerektiğinde de eğitim kurumlarının diğer bölümlerinde görev alan, eğitim ve öğretim sürecine katkıda bulunmak üzere istihdam edilen personel olarak tanımlanır. Öğretim yardımcıları İngiltere’de olduğu gibi Amerika, Kanada, Avustralya ve Avrupa’nın birçok ülkesinde okul öncesi eğitimden yükseköğretime kadar her aşamada eğitimde görevlendirilmektedir. Öğretim yardımcıları, sınıfta öğretmenle birlikte derse katılıp öğretmene yardımcı oldukları gibi öğrencilerin derse adapte olmasını, öğrenme gücünü çeken öğrencilerin derse katılmasını sağlayarak sınıfta ikinci bir öğretmen gibi çalışırlar. Öğretim yardımcıları öğrenim zorluğu çeken öğrencilerle birebir çalışabildiği gibi grup çalışmalarında da bulunabilirler. Türkiye’de bir devlet politikası olarak uygulanmayan bu mesleğin faydalı olabileceği değerlendirilerek bu vesileyle Türk eğitim sisteminde uygulanabilme durumu gündeme taşınmıştır.

Anahtar Kelimeler: Öğretim Yardımcısı, İngiltere Eğitim Sistemi, Türk Eğitim Sistemi, Atanamayan Öğretmen, Mülteci Çocuklar.

Abstract

In this study, the concept of teaching assistant will be discussed as a novelty proposal for the education system and the application of this profession in England will be mentioned. Teaching assistant defined as employed in educational establishments, assigned to assist in teaching to the class when necessary and where necessary employed in other parts of educational institutions and contributing to the education and training process. Teaching Assistants are in charge of education at every stage pre-school education to higher schools in

* Doç. Dr., Ondokuz Mayıs Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi TDE Bölümü, yakuppoyraz46@hotmail.com

** İngiltere Londra Metropolitan Üniversitesi MD, gucabd@hotmail.com

America, Canada, Australia and many European countries as well as UK. Teaching assistants participate with teacher and help them in class. At the same time, they work like a second teacher, ensuring that students are adapting to the classroom, allowing students who have learning difficulties to attend classes. Teaching Assistants can work individually with students who have difficulty in learning as well as in a group work. This profession, which is not implemented as a government policy in Turkey, has been evaluated as beneficial and it has been brought into the agenda to be implemented in the Turkish education system.

Key words: Teaching Assistant, UK Education System, Turkish Education System, Non-Appointed Teacher, Refugee Children.

Giriş

Eğitim süreçlerinde farklı birçok kişi veya etken birlikte yer almaktadır. Öğretmeninden yöneticisine, hizmetlisinden velisine kadar eğitim-öğretim sürecinin aktörlerinin hepsinin kendi konumuna göre üstlendiği roller bulunmaktadır. Bu çalışmada çok bilinen eğitim personelinde biraz farklı olmak üzere özellikle batı ülkelerinde eğitim-öğretim süreçlerinde görev alan yardımcı personelden bir tanesi olan ve yardımcı öğretmen olarak da adlandırılabilir eğitim yardımcısından ve İngiltere'deki uygulamalardan bahsedeceğiz.

Yardımcı öğretmenler asıl öğretmenle birlikte derse katılır; ders araç ve gereçlerinin hazırlanması, sınıfın derse hazır hâle getirilmesi, öğrencilerin derse adapte olması, öğrenme güçlüğü çeken öğrencilerle birebir ilgilenilmesi gibi konularda sınıfta ikinci bir öğretmen gibi çalışırlar. Yardımcı öğretmenler belirli öğrencilerle birebir çalışabildiği gibi grup çalışmalarında da bulunabilirler. Ayrıca belirli alanlarda uzmanlaşabilirler. Örneğin sosyal bilgiler, fen bilgisi, özel eğitim, müzik, ikinci dil olarak İngilizce, el işi ve sanat dersleri gibi.

Yardımcı öğretmenler için mesleki olarak ilerleme-yükselme anlamına gelebilecek bir seviye ise kıdemli yardımcı öğretmenliktir. Kıdemli yardımcı öğretmen adı verilen bu grup, sınıf öğretmenin yönlendirmelerine göre öğretim faaliyetlerini planlayıp uygulayabilirler. Öğrenci başarısını ve gelişimini belirleyip değerlendirebilirler. Öğretmenin olmadığı durumlarda onun yerine derse girebilirler ve sınıf içi her türlü eğitim-öğretim faaliyetini yönetebilirler.

1. Yardımcı Öğretmenin Görev ve Sorumlulukları

Sınıfın ders ortamına hazırlanması, ders araç-gereçlerinin ve eksiklerin tamamlanması, ders sonunda ders araç-gereçlerinin toplanması gibi görevleri de yerine getirir yardımcı öğretmen bir 'hizmetli' değildir. Gerektiğinde tıpkı sınıf öğretmeni gibi çocuklara bireysel olarak veya grup hâlinde öğretim yapar. Çoğunlukla ne öğretileceği ve nasıl öğretileceğine karar vermek gibi bir sorumluluğu yoktur ama müfredatın işlenmesinde ve öğrencilere aktarılmasında aktif rol almaktadır. Lorenz'in ifadesiyle, "öğrencilerle önceden belirlenmiş müfredat arasında bir köprü inşa etmek" (2002: 96) tarifi, yardımcı öğretmenin görevini özetler.

Yardımcı öğretmenin görev ve sorumlulukları kurumdan kuruma ve çalışma alanına göre değişiklik gösterebileceği gibi genellikle kişiye özel yapılan iş sözleşmelerinde ayrıntılı olarak belirlenir. Tabii bunun için 'sınıf içinde öğretmene yardım etmek' şeklinde bir tanımlama yeterli değildir. En genel ifadelerle yardımcı öğretmenin sınıf içinde üstlendiği roller aşağıdaki şekilde özetlenebilir:

- Öğretmene dersin işlenişinde gerekli durumlarda yardımcı olmak
- Eğitim-Öğretim faaliyetleri esnasında öğrencilerin anlamadıkları kısımları onlara açıklamak

- Öğrencileri motive etmek ve cesaretlendirmek
- Ders esnasında öğrencilere gereken araç-gereç ve materyale ulaşım kullanabilmelerini sağlamak
- Öğrencilerle yakından ilgilenerek onları derse adapte etmek
- Dersin işlenmesi esnasında gerekli fiziksel ihtiyaçları karşılamak
- Öğrencilerin öz-bilinç ve öz-saygı kazanmasında yardımcı olmak
- Hedef davranışları ortaya çıkarmak amacıyla yapılan ders içi faaliyetlere öğrencilerin katılmalarında teşvik edici olmak,
- Müfredatın ve buna bağlı çalışmaların öğrencilere ulaştırılmasında yardımcı rol oynamak
- Gerekliğinde öğretmen olmaksızın bireysel veya grup hâlinde öğretim yapmak

2. Yardımcı Öğretmenin Çalışma Alanları

2.a. Yardımcı Öğretmenin İlgilendiği Öğrenci Tipleri

Normal öğrenci davranışı olarak değerlendirilmeyecek türde davranışlar sergileyen öğrencilere genel olarak 'özel durumu olan' veya 'özel eğitim ihtiyacı olan' öğrenciler denir. Bu öğrenciler eğitim öğretim sürecinde özel ilgi ve desteğe ihtiyaç duyarlar. Bu öğrenciler kimi zaman doğuştan getirilmiş veya kişilik özelliklerinden gelen, kimi zaman ise yaşadığı ortam ve koşullarda ortaya çıkan bazı sorunlarla karşı karşıyadır. Yardımcı öğretmenlerin büyük bir kısmı bu tür öğrencilerle ilgilenmektedir. Bu öğrencilerle çalışan yardımcı öğretmenlerin en temel işlevi, özellikle bu öğrencilerin normal eğitim öğretim sisteminde adaptasyonunu sağlamaktır.

Bu çalışmada tek tek ele alma imkânı bulamayacağımız ve eğitim-öğretim sürecinde zaman zaman yardımcı öğretmenlerin ilgilenmesi gereken "özel durumu olan" öğrenci tiplerinden en belirgin olanları bu şekilde sıralayabiliriz, bu tanımlamaların çoğu İngiliz Eğitim Sisteminin işleyişinden, rapor ve yönetmeliklerden yararlanarak bir araya getirilmiştir:

- 1- Kendini Soyutlayan Öğrenci
- 2- İlgi Çekmeye Çalışan Öğrenci
- 3- Sürekli İzinsiz Konuşan Öğrenci
- 4- Aşırı Titiz ve Tereddütlü Öğrenci
- 5- Sürekli Kopya Çeken Öğrenci
- 6- Aşırı Savunmacı Öğrenci
- 7- Uygunsuz Davranış Sergileyen Öğrenci
- 8- Güvensiz Öğrenci
- 9- Otistik Öğrenci
- 10- Palyaço Davranışlı Öğrenci
- 11- Her Şeyi Sorgulayan Öğrenci
- 12- Dikkati Dağınık Öğrenci
- 13- Yavaş Öğrenen Öğrenci
- 14- Yalan Söyleyen Öğrenci
- 15- Ezilen/Zorbalık Gören Öğrenci
- 16- Zorbalık Gösteren Öğrenci
- 17- Üstün Yetenekli Öğrenci
- 18- Özel Eğitime İhtiyacı Olan
- 19- Ana Dili Farklı Olan

2.b. Özel Eğitime İhtiyacı Olan Öğrenciler

Çocuğun özel eğitim ihtiyacı olup olmadığı çeşitli şekillerde belirlenebilir. Öncelikle, doğumundan itibaren geçirdiği evrelerde sergilediği bir takım belirtileri takip eden ebeveyn, çocuğunda her hangi bir belirti gördüklerinde doktorlarına başvurabilirler. Anne-babalar çocuklarında doğumdan itibaren sese, gürültüye tepki vermeme, az konuşma, düzenli göz teması kuramama, basit sözleri dahi anlayamama, dikkatini verememe, basit de olsa yeni kelimeleri öğrenmekte güçlük çekme gibi belirtileri gözlemlediklerinde bir uzman veya doktor yardımıyla özel eğitim ihtiyacını tespit ederler.

Öte yandan, okula başlamış çocukların bir kısmının özel eğitime ihtiyacı olup olmadığı tespit edilmemiş olabilir. Her ebeveyn aynı şekilde dikkatli ve bilgili olmayabilir veyahut her çocuğun özel eğitim ihtiyacı çok belirgin olarak ortaya çıkmayabilir. Bunun için sınıf öğretmeni ve yardımcı öğretmen okula yeni başlayan öğrencilerde öncelikle şu belirtileri izlerler:

- Zor öğrenme
- Zayıf sosyal ilişkiler, arkadaş edinememe
- Aşırı duygusal ve ani tepkili davranma
- Kelime oyunlarında zorluk çekme
- Konuşurken konudan konuya atlama
- Konular arası geçişlerde zorlanma
- Okumayı öğrenmede zorluk çekme
- Duyguları, soyut kavramları anlamada zorluk çekme
- Mecazi anlamları anlayamama
- Sürekli başkalarından kopya çekmeye çalışma
- Dikkatini toplayamama

(Chitty & Dawson, 2008: 11)

İngiltere’de Ulusal Katma Programı (National Inclusion Agenda) kapsamında daha önceleri küçük büyük bir engeli olan çocukların ayrıştırılıp başka bir ortamda kendisi gibi çocuklarla birlikte eğitilmesi bir eğitim politikası olarak benimsenip uygulanmıştır (DfES, 2001a:14). Son yıllarda belirli bir seviyeye kadar özel eğitime muhtaç çocuklar diğerleriyle birlikte normal okul ortamında eğitime başlanmıştır. Okulda başarı gösteremeyen her çocuk özel eğitime muhtaç anlamına gelmez. Tüm çocuklar farklı özelliklere sahiptir ve farklı hızda öğrenir. Her öğrencinin başarılı olduğu ve düşük başarı gösterdiği alanlar olabilir. Bazı konulardaki eksiklik ve zayıflıklar ek eğitim ve destek vermek suretiyle veya ilave çalışmalar yapılarak giderilebilir. Bütün bunlar özel eğitim ihtiyacı tanımına alınmamaktadır.

İngiltere’de özel eğitim ihtiyacının resmi tanımı şöyledir: Bireyin yaşlarına göre çok daha zor öğrenmesine sebep olan zihinsel, fiziksel, duygusal ve duygusal, dilsel ve iletişimsel öğrenme bozuklukları ve engellilik durumlarıdır (Grahamslaw, 2004: 147). Ancak bir noktanın altını çizmek gerekir ki anadili İngilizce olmayan çocukların dil yönünden yaşadıkları zorluklar bu gruba dâhil edilmez (DfES, 2001b; DfE & DH, 2015). Bu tür öğrencilerle çalışmak üzere yardımcı öğretmen görevlendirildiği hâlde bu öğrenciler özel eğitim alan öğrenciler ile aynı kategoride değildir.

İngiliz Eğitim Sistemine göre özel eğitim ihtiyacı doğuran bazı genel durumlar ve tanımlamalar şunlardır:

1- Okul faaliyetlerinde yaşanan zorluklar

- 2- Sözel, sayısal bilgileri anlama zorlukları
- 3- Kendini ifade etme ve başkalarının söylediklerini anlama zorlukları
- 4- Arkadaş edinme ve yetişkinlerle münasebetlerdeki olumsuzluklar
- 5- Davranış bozuklukları
- 6- Organize olma zorlukları
- 7- Fiziksel veya duygusal zorluklar

Yine yönetmelikler gereği okullar ve eğitim müdürlükleri bu çocukların eğitimiyle ilgili gereken tedbirleri almak zorundadırlar. Bu çocuklarla ilgili olarak karar verme sürecinde çocuğun velisi de dâhil edilmektedir. Yardımcı öğretmenin çalıştığı başlıca özel eğitim durumları şöylece sıralanabilir (DfE & DH, 2015):

- 1- Hiperaktivite
- 2- Alerji
- 3- Astım
- 4- Otizm
- 5- Depresyon
- 6- Diyabetik
- 7- Down Sendromu
- 8- Asperger's Sendromu
- 9- Dyspraxia
- 10- Disleksi
- 11- Disgrafi (Dysgraphia)
- 12- Diskalküli (Dyscalculia)
- 13- Epilepsi
- 14- Korku ve Fobi
- 15- İşitme Kaybı
- 16- Cinsel Olarak Uygunsuz Davranışlar
- 17- Konuşma Zorlukları
- 18- Kekemelik
- 19- Görsel Zayıflık
- 20- Travma Sonrası Stres Bozukluğu
- 21- Kas Distrofisi (Kas Gelişim Bozukluğu)
- 22- Fiziksel Engellilik
- 23- Anadili Farklı Olanlar

3. Öğretim Yardımcısının Sahip Olması Gereken Özellikleri

1- Öğrenmeyi kolaylaştırıcılık

Her öğrencinin kendine mahsus bir öğrenme şekli vardır. Diğer bir deyişle her öğrenci farklı öğrenir. Öğrencilerin bir kısmı daha kolay öğrenirken bazı öğrenciler öğrenmede bir takım zorluklar yaşayabilmektedir. Hatta bazı öğrencilerin defalarca anlatıldığı hâlde bazı konuları anlamadığı veya öğrenemediği görülür. İşte bu tür öğrenciler ilave desteğe ihtiyaç duymaktadır. Yardımcı öğretmenin en temel işlevini tek cümlede özetlememiz gerekirse, bir sebeple öğrenme güçlüğüne sahip öğrencilerin 'öğrenmesini kolaylaştırmak' diyebiliriz.

2- Destekleyicilik

Yardımcı öğretmenin gerek bizzat ilgilendiği bir öğrenciyle ve gerekse bütün öğrencilerle olumlu ilişkiler kurması beklenir. Bunun için açık ve dürüst iletişim kurmak gerekir. Yani yardımcı öğretmenin öğrenciye karşı açık ve dürüst olması ve öğrenciden de aynı tavrı beklemesidir. Buna "yapıcı geribildirim" denir. Diğer bir deyişle, yardımcı

öğretmenin öğrencilerle arasında yapıcı ve destekleyici bir tutumla olumlu bir diyalog inşa etmesidir (Bentham & Hutchinson, 2006: 24). Bu da yardımcı öğretmenin en önemli özelliklerinden birinin öğrencileri destekleyicilik olduğu anlamına gelir.

3- Aktif Dinleyicilik

Yardımcı öğretmenin öğrencilere destek olabilmesi için onları iyi (aktif) dinlemesi gerekir. Aktif dinleme, dinleyen kimsenin söylenenleri anladığını söz ya da imalarla konuşmacıya hissettirmesi veya bir şekilde konuşmaya müdahil olmasıdır (Çiftçi, 2007). Yani çocuğun anlattığına odaklanıp problemi anlamaya ve makul bir çözüm yolu bulmaya çalışmak ya da kendi görüşünü ve ön kabullerini bir kenara bırakıp muhataba kendini ifade etmek için imkân tanımaktır (Bentham & Hutchinson, 2006: 26). Rahat tavırlar, öğrenciye direk olarak yönelmiş olmak, uygun miktarda kurulan göz teması, uygun yüz ifadesi ve güler yüzlülük aktif dinleme esnasında sergilenen olumlu davranışlara örnek olarak gösterilebilir.

4- Beden Dili Kullanımı

Yardımcı öğretmenin beden dilini iyi kullanması, başarılı olması için çok önemlidir. Çocuğa fiziksel olarak çok yaklaşmak çocuğu rahatsız edebilir veya tedirgin olmasına neden olabilir. Çok uzakta durmak ise çocukta yeterince ilgilenilmediği intibasını uyandırabilir. Özellikle küçük öğrencilerin bazen yüz hizasına kadar eğilmek ya da duruma göre mesafeyi ayarlamak önemlidir. Ses tonu da önemlidir. Yüksek sesle konuşmak çocuğu tedirgin edebilir. Yeterince sesli konuşmamak ilgisizlik şeklinde algılanabilir. Kısacası beden dili kullanımı yardımcı öğretmenin önemli bir şartıdır.

5- Güvenilirlik

Yardımcı öğretmene öğrencinin güvenmesi gereklidir. Hassas konuları ve özel meselelerini özel olarak konuşabileceği bir kişi olmalıdır. Örneğin, sınıfın dışında ayrı bir yerde ve başka öğrenciler olmadan konuşmak, gerektiğinde bir sorunu daha sonra ve detaylı konuşmak üzere sözleşmek, her durumda öğrencinin yanında olduğunu hissettirmek gibi. Olumlu ilişkiler kurulabildiğinde öğrenci, yardımcı öğretmeni destek ve yardımına başvurabileceği gerçek bir dost olarak görür. Bu da yardımcı öğretmenin en önemli özelliklerinden biridir.

6- Ödüllendiricilik

Öğrenciyi ödüllendirmek kadar iyi motive eden başka bir unsur az bulunur. Yardımcı öğretmenlerin de ödüllendirmeyi yerinde kullanması beklenir. Basit bir örnekle, soru sorulduğunda öğrenciye yeterince süre tanımak; cevap veremiyorsa soruyu farklı ifade ederek yeniden sormak; yine de cevap alınamayan durumlarda soruyu biraz açıklamak; bir sonraki adımda soruyu cevabını da içerecek şekilde 'Evet-Hayır' diye cevaplanabilecek bir soruya dönüştürmek; en nihayetinde doğru yanıt ulaşıldığında öğrenciyi, 'Aferin! Bak, birlikte doğru cevabı bulduk.' şeklinde daima olumlu tavırla doğru cevaba yönlendirmek.

Diğer taraftan, yardımcı öğretmen, öğrencinin verdiği yanlış cevabı ya da söylediği ilgisiz bir sözü, doğru cevap ile ve konuyla bir şekilde ilişkilendirip öğrenciyi esas konuya çekebilir. Yeni bir soruyla hem öğrencinin şevki ve isteğini kırmamış hem de sonraki sorulara doğru cevaplar vermesinin önünü açmış olur.

7- Öğrenme Stillerini bilmek

Çocuklar bir bilgi ile karşılaştıklarında veya kendilerine bilgi sunulduğunda belirli bir miktar öğrenirler. Ancak her çocuk aynı hızda ve aynı şekilde öğrenemeyebilir.

Öğrenme stili, kişinin öğrenme sürecinde, öğrenmeye hazırlanırken, öğrenirken veya daha önceden öğrenilmiş bilgileri hatırlarken kullandığı kendine mahsus metot ve tarzıdır. Bireylerin bireysel öğrenme stilleri, onların sunulan bilgilerden ne ölçüde faydalanacağıyla doğrudan ilişkilidir. Yardımcı öğretmenin öğrenme stilleri hakkında bilgi sahibi olması gerekir.

8- Yapıcı olmak

Çocuklar bir şekilde kendine önem verilmediği gibi bir düşünceye kapılırsa artık kendini vermez. Öğrencilere her zaman olumlu şeyler söylemek ancak dengeli ve ölçülü olmak yapıcılıktır. Olumlu bir şekilde övülen ve takdir edilen öğrenci motive olur ve gayrete gelir. Eleştirirken de olumsuzluklarla birlikte olumlu yönleri de belirtmek gerekir. Hatta öğrencinin yanlışını kimi zaman görmezden gelmek, ya da yanlıştan öğrenmesini sağlamaya çalışmak yapıcılığa örnek olarak düşünülebilir. Yardımcı Öğretmenin uyarırken de överken de yapıcı olması gerekir.

9- Öz saygı kazandırma

Eğitimin temel amaçlarından biri, özsaygı kazandırmaktır. Özsaygı, öğrencinin ne kendisini ne de başkalarını hiçbir şekilde etiketlendirmeden, normal bir birey olarak kabul etmesidir. Özsaygı kazanmış bir öğrenci, kendi potansiyelini gerçekleştirmek için çalışan, elinden geleni yapan ve sonucuna razı olan yetkin bir bireydir. Özsaygı, öğrencilerin yeni şeyleri denemelerinde ve başkalarıyla olan münasebetlerinde güven taşımalarını sağlar (Lawrence, 1996). Yardımcı öğretmenin kendine saygı (özsaygı) kazanması için öğrencilere destek olması üstlendiği rollerin en önemlilerinden biridir.

10- İyi İletişim

Öğretmenlerin çocuklara ait fark edemedikleri bazı özelliklerini yardımcı öğretmenler yakalayabilmekte; çoğu zaman da öğrenci kendisi bizzat yardımcı öğretmene açılabilir. Örneğin kişisel problemlerini, ailevi meselelerini açmak için öğretmeni yeterince yakın bulmayan öğrenciler bu sorunlarını kendisine her an yakın bulunan ve nispeten daha az mesafeli olan yardımcı öğretmenle paylaşabilmektedir (Wedell, 2005: 37). Bu yüzden yardımcı öğretmenin öğrencileriyle doğru iletişim kurabilmesi gerekir.

Öğretim Yardımcılığı Üzerine Değerlendirmeler

2000'li yılların başlarında yapılmış bir çalışmada üç tane Avrupa ülkesi Danimarka, Fransa ve İngiltere'de öğrencilerin öğrenme sürecine olan bakışları incelenmiştir. Çalışmayla elde edilen ilginç bir sonuç olarak İngiltere'deki öğrencilerin okul ve öğrenciliği diğer ülkelerdeki öğrencilere göre daha az sevdiği; mümkün olduğunca çabuk okulu terk etmek istedikleri ortaya çıkarılmıştır (Osborn, 2001: 274). Ayrıca öğrencilerin genel olarak öğrenmenin aktif bir süreç olmasını ve eğlenceli olmasını istedikleri bulunmuş. Sayıları giderek artan bu tür çalışmalarda elde edilen bulgular eğitim sistemine, öğrencilerin adaptasyonu ve başarı düzeyinin artırılması konusunda bir takım yenilikler getirilmesini gerekli kılmıştır. Yardımcı öğretmenlik mesleği İngiltere'de bu açıdan değerlendirilmiş ve ortaya çıkmıştır.

İngiltere Eğitim Sisteminin önemli prensiplerinden birisi olan Ulusal Katma Programının (National Inclusion Agenda) amacına ulaşabilmesi için, Yardımcı öğretmenin eğitimde olmazsa olmaz bir öğe olduğu, yaygın kabul gören bir gerçektir (Bentham & Hutchins, 2006: 5). Sınıf ortamına adapte olamayan, öğrenme zorluğu çeken, bazı becerilerde zayıflık gösteren öğrencilere yardım edilip onların da eğitim

sürecine daha verimli katılabilmesi çok büyük önem taşımaktadır. Yardımcı öğretmenler bu konuda sınıf öğretmenin ve okul idaresinin eli-ayağı gibidir. Aynı zamanda onlar öğrencilerle uygun köprülerin kurulabilmesi ve öğrencilere ulaşılabilmesi için gerekli personeldir.

Yardımcı öğretmen konum olarak sınıfta öğretmenle öğrenci arasında bir yerde bulunur. Hatta çoğu zaman öğrencilere öğretmeden daha yakın olmak durumundadır. Bu da onlara öğrencilerle daha yakından ilişki kurma, öğrencilerle birebir ilgilenme, öğretim faaliyetlerini öğrenci veya grubun ilgi ve ihtiyacına göre anlık olarak adapte edebilme ve öğrencilerin anladıklarını öğretmenlerle paylaşmasına imkân tanımaktadır (Hancock & Collins, 2005: 2)

İskoçya’da uygulanan yardımcı öğretmen sistemi üzerinde yapılan araştırmalar göstermiştir ki yardımcı öğretmeni olmayan okullar, öğrencilerinin tamamının eğitim-öğretim faaliyetlerine katılamama ihtimalinden endişe duymaktadırlar (Sclapp & Davidson, 2005: 20). Benzeri araştırmalar ve tecrübeler de Eğitim Bakanlıklarını bu konuda daha duyarlı hâle getirmektedir. Okullara bu konuda gitgide daha fazla miktarda ödenek ayrılmaktadır. Öte yandan yardımcı öğretmenlik mesleğini İngiltere özelinde gözlemlediğimizde çok zevkli ve tercih edilen bir meslek olduğunu söyleyebiliriz. Bunun için bu işi yapmakta olan yardımcı öğretmenleri ve onların tecrübelerini ve mesleklerine olan bakışlarını dinlemek kâfidir. Hatta bir kısım yardımcı öğretmenler ücretli olarak çalıştıkları saatler haricinde gönüllü olarak da fazladan vakitlerini ayırmakta ve öğrencilere, velilere hatta okula yardımcı olmaktadır (Hancock & Colloby, 2005: 10).

Yardımcı öğretmenlik mesleği doğal bir ihtiyaç olarak doğmuştur. Öğretmen tek başına sınıfta yetersiz kalmaktadır. Öğrencilerin her birisine tek başına yetişip, ders müddetince onlarla yeterince ilgilenememektedir. Bunun için yardımcı öğretmen, sınıf içinde öğrencilerle bireysel olarak ilgilenilecek ve eksik kalan noktaları tamamlayacak bir ikinci öğretmen veyahut öğretmenin bir kolu gibi bir görev üstlenmiştir. İngiltere’de, yukarıda anlatılan farklı öğrenci türlerini eğitim-öğretim sürecine adapte etmek ve başarı düzeylerini artırmak için, okul öncesi eğitim veren kurumlar, anaokulları, ilkokullar ve yerine göre diğer bütün okullar yardımcı öğretmen çalıştırabilmektedirler.

Yardımcı öğretmen, kendisi gibi birçok yardımcı öğretmenle ve diğer eğitimcilerle birlikte bir okulda ve bir sınıfta çalışır. Bu da en az bir öğretmen, bir ya da daha fazla sayıda diğer yardımcı öğretmenler ve okulun diğer çalışanlarından oluşan bir takım çalışması demektir. Bu da işin duygusal boyutu yanında profesyonellik boyutunun da olduğu anlamına gelir. İngiltere’de yardımcı öğretmenlerin bu mesleği icra edebilmeleri için gereken eğitimleri almaları, staj ve benzeri çalışmalar yapmaları ve bir miktar tecrübe kazanmış olmaları gerekmektedir. Okullar ve eğitim kurumları işe alımlarda gayet ince eleyip sık dokumaktadırlar.

Yardımcı öğretmenlik, sadece para kazanmak için yapılabilecek bir meslek değildir. Zaten bu amaçla bu işi yapan bir insanın bunu uzun süre devam ettireceğini beklemek fazlaca iyimserlik olur. Bu mesleğin ödülü, aslında mesleğin içinde saklıdır. Nasıl ki öğretmenlik mesleği sadece para kazanmak veya zengin olmak amaçlı değilse yardımcı öğretmenlik de aynı şekilde kişiye maddiyattan çok daha üstün ve alınan ücretle izah edilemeyecek bir haz verir. Hayal kırıklığı, stres, zorluklar bir yana, bu mesleğin esas gizemi çocukların çabası ve ilerlemesindedir. Eğitimciler, çocukların yüzündeki neşeden ve masumiyet timsali bakışlardan hayatın enerjisini ve güzelliğini sezerler.

Son yıllarda Türkiye'nin geride bıraktığımız yüzyıla kıyasla eğitime çok daha fazla önem verdiği ve daha fazla ödenek ayırdığını kabul etmemiz gerekir. Nitekim Avrupa Birliğine uyum sürecinde yapılan köklü reformlar, ayrılan ödenekler, harcanan emek ve yapılan masraf ilgili olan herkesin malumudur. Öte yandan, okullarımızda hâlen öğretmen açığının olduğunu dikkate alırsak, daha öğretmenimizi tamamlayamadık ki yardımcı öğretmen istihdam edelim diye bir soru akla gelebilir. Gayet tabiidir ki sınıflarımızın yardımcı öğretmenden önce asıl öğretmene ihtiyacı vardır. Ama öğretmen açığı yardımcı öğretmenliğin uygulandığı Avrupa ülkelerinde de var. Örneğin İngiltere'de kadrolu sınıf öğretmeni olmayan çok sayıda ilkökul; kadrolu branş öğretmeni olmayan bir çok orta okul ve yüksek okul vardır. Oysa bu durum okulların yardımcı öğretmen istihdam etmesini engellememektedir. Bilakis ihtiyaç olduğu takdirde hem öğretmen hem de yardımcı öğretmen işe alabiliyor okullar. Türkiye'de de öncelikle bu meslek üzerinde durulmalı. Bu konunun zaruri bir ihtiyaç olup olmadığı karara bağlanmalıdır. Milli Eğitim Bakanlığı ve Eğitim Fakülteleri bununla ilgili araştırma yapmalıdır. Bu araştırma çerçevesinde pilot okullarda bu manada yardımcı öğretmen uygulaması denenebilir ve başarı durumu değerlendirmeleriyle sağlıklı çıkarımlara ulaşılabilir.

Eğitim süreçlerinde karşılaşılabilecek olumsuzlukları (İnsan hakları ihlalleri gibi) önlemek konusunda yardımcı öğretmen milletimizin cevherinde var olan "yardım" hasletini okullarımızda canlandırabilir. İyilik, iyi hasletler ve güzel ahlak sirayet eder, yayılır. Çocuklar en çok izleyerek ve taklit ederek öğrenir. Daha önce de bahsettiğimiz gibi yardımcı öğretmen çocuklarla yakından ilgilendiği için hem bir öğretmen hem de rol modeldir. Bu konuyu iki açıdan düşünebiliriz: Hak ihlalleri gibi diğer birçok olumsuzluğu önlemek ve olumlu örnekleri inşa etmek. Suçları önlemek ve cezalandırmak güvenlik güçlerinin ve hukukun işi ise; insanları eğitip huzurlu bir toplum inşa etmek de eğitim sistemini oluşturan eğitim neferlerinin işidir.

Özellikle Matematik ve diğer sayısal derslerin öğretiminde nasıl ki bir bilenin yardımı her zaman öğrenciyi başarıya yaklaştırır. Ufacık bir noktasını anlamadığı için çözemediği bir problemi başka birisi ona o noktayı gösterdiğinde rahatlıkla çözebilir. İşte o kişi yardımcı öğretmendir. İnanıyoruz ki sınıfta öğretmenle birlikte tek tek öğrencilere yardım eden bir yardımcı öğretmen olduğu takdirde başarı katlanarak artacaktır.

Yine sözel dersler için aynı şekilde çalışan bir yardımcı öğretmen hem öğrencileri güdüleyerek hem de onların dersten kopmasını engelleyerek başarıyı artıracaktır. Ayrıca okullarımızdaki kalabalık sınıf mevcutları dikkate alındığında bir sınıfta öğretmenin hakkıyla tüm öğrencilerle ilgilenmesi mümkün olmamaktadır. Sınıfta bulunacak ikinci bir yetişkin yani yardımcı öğretmen hem sınıf yönetimi hem de kalabalık sayıdaki öğrencilerin mümkün olduğunca çoğunluğuna veya tamamına ulaşım birebir ilgilenmeyi mümkün kılacaktır.

Ayrıca ülkemizin bir gerçeği olarak Suriyeli mülteci öğrencilerin okullarda adaptasyonunun sağlanması, Türkçe'nin öğretilmesi konusunda da öğretmenler bu tür bir yardımcı öğretmenin varlığına şiddetle ihtiyaç duymaktadır.

Yabancı dil eğitimi konusunda da yardımcı öğretmenlik mesleğinin katkısını ele almak gerekir. Türkiye'de artık 'en az bir yabancı dil öğrenmek herkes için bir gereklilik hâline gelmiştir' şeklinde bir algı oluşmuştur (Demirel, 2005). İngilizce ise en popüler dil olarak git gide daha bir önem kazanıyor. Hem öğrencilerin ve halkın nazarında hem de

devletin ve eğitim otoritelerinin programlarında yabancı dil öğretimi ciddi yer tutuyor. Türkiye’de dil öğretim politikası 1950’lerden bu yana Türkiye’nin Avrupa Komisyonu ve son dönemde Avrupa Birliği ile olan ilişkilerinden etkilenmektedir (Demirel, 2005). Avrupa Komisyonun da etkisiyle Avrupa dillerinin öğretimi Türkiye’de teşvik edilmiş ve çeşitli maddi yardımlar da sağlanmıştır.

Öte yandan 1980’lerden bu yana, Türkiye’ye birçok ürün markasını, yeni kavram ve terimleri, popüler Amerikan kültürü ve medyasını getiren serbest Pazar ekonomilerinin de etkisiyle, İngilizcenin yaygınlaşması hızlanmıştır (Doğançay-Aktuna, 1998). Yine özel okulların yaygınlaşması, hemen hemen her alanda kaliteli eğitim verilmesi, sınavlarla yoğunlaşmış eğitim sistemimize ciddi bir yarış havası katmıştır. Her ne kadar birtakım olumsuzlukları tartışılıyorsa da rekabetin çoğu zaman kalite üretimine katkısı yadsınamaz. Eğitim sistemimizdeki bu rekabet ve yarış atmosferi öğrencileri başarı için daha çok motive etmektedir (Güç, 2007). Bu ortamın olumlu yanlarına bakılmalı ve faydalı hâle getirilmelidir.

Yukarıda bahsedildiği gibi kalabalık ve farklı seviyelerdeki öğrencilerden oluşan sınıflarda İngilizce öğretmenlerinin verimli ders işlemesi ve öğrencilere İngilizce kendini ifade etmesi, anlama, konuşma, dinleme ve yazma etkinliklerini yaptırma ne denli ilerleme kaydettirebileceği tartışılır. İngilizce bilen bir yardımcı öğretmen hem bireysel hem de grup çalışmalarında çok faydalı olacaktır.

Sonuç

Bu çalışmada ele alınan yardımcı öğretmenlik mesleği, Avrupa ülkeleri ve Amerika gibi dünyanın birçok yerinde uygulanmaktadır. Türkiye’deki bazı özel okullarda sınıf anası veya etüt öğretmeni gibi isimler altında benzeri meslekler bulunuyor. Ancak bunlar daha çok örgün eğitim dışındaki özel alanlarda, yer yer stajyer öğretmenlere yaptırılan işlerdir. Yine bazı özel anaokullarında ‘yardımcı öğretmen’ adıyla çalışan personeller vardır. Bizim ele aldığımız yardımcı öğretmenlik mesleği ise örgün eğitimde öğretmenle birlikte derse ve eğitim-öğretim faaliyetlerine bizzat katılan personeldir. Nasıl ki İngiltere’de yardımcı öğretmenler eğitimin kaçınılmaz bir parçası ise Türkiye’de de zamanla eğitimin her kademesinde aynı şekilde uygulanabileceğine inanıyoruz.

Öncelikle devletin bu mesleği ciddi anlamda değerlendirip planlama yapması; gereken ödeneği ayırması; bu mesleği icra edecek personeli yetiştirmesi gerekir. Bu da hükümetlerin ve Milli Eğitim bakanlığının tercihleriyle bağlantılı bir durumdur. Ayrıca bu alanda istihdam sağlanırsa “atanamayan öğretmen” çıkmazının çözümünde de önemli katkılar sağlanabilecektir.

Hükümet ve bakanlık bu mesleği dikkate alır mı bilinmez ama bu yazıda yapmaya çalıştığımız: konuya dikkat çekmek, farkındalık oluşturmak, bu meslek hakkında ve özellikle İngiltere’deki uygulanışı hakkında bilgi vermektir.

Ülkemizde bulunan binlerce okul ve yüz binleri bulan eğitim-öğretim camiasını ve bunun sorunlarını düşündüğümüzde, eğitim sistemimize böyle yeni bir meslek tanımının oluşturulmasının ve uygulanmasının çok da kolay olmayacağı söylenebilir. Ama bunun mümkün olduğunu ve sadece üzerinde yeterli miktarda araştırma, planlama ve pratik yaparak verimli bir şekilde kullanılabilir hâle getirilebileceğini iddia edebiliriz. İngiltere gibi Avrupa ülkelerinde, Amerika, Kanada gibi okyanus ötesi ülkelerde yıllardır uygulanmış ve günümüzde faydası ve gerekliliği tartışma götürmeyen bu mesleğin Türkiye’de de uygulanmasının faydalı olacağına inanıyoruz.

Bu amaçla gereken alt yapının oluşturulması adına ilgili kuruluşların üzerine düşeni yapması eğitim sistemimize yeni açılımlar getirecektir.

Kaynaklar

- Bentham, S. & Hutchinson, R. (2006). *Practical Tips for Teaching Assistants*. London: Routledge.
- Chitty, A. & Dawson, V. (2008). *Special Educational Needs: A Parents' Guide*. Peterborough: Need2Know.
- Çiftçi, Ö. (2007). *Aktif Dinleme*. Milli Eğitim. Sayı 176.
- Demirel, O. (2005) 'Avrupa Konseyi Dil Projesi ve Türkiye Uygulaması'. *Milli Eğitim Dergisi*. Issue 167.
- DfEE (1997). *Excellence for All Children: Meeting special educational needs*. London: The Stationery Office.
- DfES (2001a). *Inclusive Schooling: Children with special educational needs*. London: DfES.
- DfES (2001b). *Special Educational Needs Code of Practice*. London: DfES.
- DfE & DH (2015) *Special educational needs and disability code of practice: 0 to 25 years*. London: DfE & DH.
- Dogancay-Aktuna, S. (1998). 'The Spread of English in Turkey and its Current Sociolinguistic Profile' *Journal of Multilingual and Multicultural Development*. Vol. 19, No. 1.
- Grahamslaw, E. (2004). *A Parents' Guide to Primary School*. London: Virgin Books Ltd.
- Guc, A. (2005). *Inquiring the Innovation in Secondary Education System in Turkey during the Integration into the European Union* (Yayınlanmamış Master Tezi). London: London Metropolitan University.
- Hancock, Roger & Collins, Janet (2005). *Primary teaching assistants*. London: David Fulton Publishers Ltd.
- Hancock, R. & Colloby, J. (2005). Eight titles and roles. In Roger Hancock & Janet Collins. *Primary Teaching Assistants: learners and learning*. London: David Fulton Publishing.
- Lawrence, D. (1996). *Enhancing Self-Esteem in the Classroom*. London: Paul Chapman Publishing.
- Lorenz, S. (2000). *First Steps in Inclusion*. London: David Fulton.
- Osborn, M. (2001). 'Constants and contexts in pupil experience of learning and schooling: comparing learners in England, France and Denmark.' *Competitive Education*. 37 (3), 267-78.
- Sclapp, U. & Davidson, J. (2005). Classroom assistants in Scottish primary schools. In Roger Hancock & Janet Collins. *Primary Teaching Assistants: learners and learning*. London: David Fulton Publishing.
- Wedell, K. (2005). Klaus' Story. In Roger Hancock & Janet Collins. 2005. *Primary teaching assistants*. London: David Fulton Publishers Ltd.

